

Практична робота 10, 11:
Вимірювання температури

Приклади розв'язання задач

Задача 1. Розрахувати істинну температуру T розжареної вольфрамової стрічки, якщо радіаційний пірометр показує температуру $T_{рад} = 2,5 \text{ кК}$. Прийняти, що поглинальна здатність для вольфраму не залежить від частоти випромінювання і дорівнює $a_T = 0,35$.

Розв'язання.

Радіаційною температурою $T_{рад}$ називається температура при якій енергетична світність R_e^* абсолютно чорного тіла дорівнює енергетичній світності R_e тіла, що досліджується при його справжній температурі T :

$$R_e^*(T_{рад}) = R_e(T). \quad (1)$$

Енергетичні світності чорного та сірого тіл знайдемо з закону Стефана-Больцмана:

$$R_e^*(T_{рад}) = \sigma T_{рад}^4. \quad (2)$$

$$R_e^*(T_{рад}) = a\sigma T^4. \quad (3)$$

Підставивши вирази (2) (3) у (1), одержимо

$$\sigma T_{рад}^4 = a\sigma T^4. \quad (4)$$

З цього співвідношення істинна температура вольфрамової стрічки дорівнює

$$T = \frac{1}{\sqrt{a}} T_{рад}. \quad (5)$$

Після підставлення числових значень фізичних величин отримаємо

$$T = \frac{1}{\sqrt{0.35}} 2500 = 3250(K). \quad (6)$$

Відповідь: $T=3250 \text{ К}$.

Задача 2. Визначте силу струму, що протікає по вольфрамовому дроті діаметром $d = 0,8 \text{ мм}$, температура якої у вакуумі підтримується постійною і рівною $t = 2800 \text{ }^\circ\text{C}$. Поверхню дроту вважати сірою з поглинальною здатністю $a_r = 0,343$. Питомий опір дроту при даній температурі $\rho = 0,92 \cdot 10^{-4} \text{ Ом} \cdot \text{см}$. Температура оточуючого дрот середовища $t_0 = 17 \text{ }^\circ\text{C}$.

Розв'язання.

Потужність електричного струму визначається за виразом

$$P_e = I^2 R. \quad (1)$$

Опір провідника можна знайти наступним чином

$$R = \rho \frac{l}{S}. \quad (2)$$

Так як дрот має в поперечному перерізі форму кола то його площу знайдемо наступним чином

$$S = \frac{\pi d^2}{4}. \quad (3)$$

Підставивши вирази (2) (3) у (1), одержимо

$$P_e = I^2 \rho \frac{4l}{\pi d^2}. \quad (4)$$

З іншого боку тепла потужність яка випромінюється сірим тілом визначається

$$P_{\text{випр}} = a\sigma T^4 S. \quad (5)$$

Теплова потужність яка поглинається сірим тілом визначається

$$P_{\text{погл}} = a\sigma T_0^4 S. \quad (6)$$

Загальна тепла потужність сірого тіла буде дорівнювати

$$P_{\text{тепл}} = P_{\text{випр}} - P_{\text{погл}} = a\sigma T^4 S - a\sigma T_0^4 S. \quad (7)$$

Прирівнюємо (7) та (4)

$$I^2 \rho \frac{4l}{\pi d^2} = a\sigma T^4 S - a\sigma T_0^4 S. \quad (8)$$

З (8) величина струму буде дорівнювати тоді

$$I = \sqrt{\frac{a\sigma T^4 S - a\sigma T_0^4 S}{\rho 4l}} \pi d^2. \quad (9)$$

Після підставлення числових значень фізичних величин отримаємо $I = 48.8 \text{ А}$.

Відповідь: $I = 48.8 \text{ А}$.

Задача 3. Опір котушки, намотаної мідним провідником, при температурі $t_0 = 22\text{ }^\circ\text{C}$ дорівнює $R_0 = 10,6\text{ Ом}$. Коли її опустили в рідкий азот, який знаходився у відкритому термосі, опір провідника зменшився до $R_1 = 0,7\text{ Ом}$. Чому дорівнює температура азоту t ?

Розв'язання.

Для більшості металевих провідників залежність опору від температури є лінійною і розраховується за формулою

$$R = R_0 (1 + \alpha(t - t_0)). \quad (1)$$

де R_0 – опір при початковій температурі t_0 , R – опір при довільній температурі t , α – термічний коефіцієнт опору провідника.

З виразу (1) отримаємо вираз який дозволяє розрахувати температуру на яку потрібно охолодити провідник

$$(t - t_0) = \frac{R - R_0}{\alpha R_0}. \quad (2)$$

Остаточний вираз для знаходження температури азоту буде мати вигляд

$$t = t_0 + \frac{R - R_0}{\alpha R_0}. \quad (3)$$

Після підставлення числових значень фізичних величин отримаємо $t = -195\text{ }^\circ\text{C}$.

Відповідь: $t = -195\text{ }^\circ\text{C}$.

Інформаційна довідка

Задача 3 показує, як можна використовувати залежність опору провідника від температури для вимірювання температури. Термометри такого типу називають термометрами опору. Цікаво, що напівпровідникові матеріали, які застосовують для створення мікроелектронних пристроїв, зовсім по-іншому реагують на зміну температури. Їхній опір зі зниженням температури не зменшується, а збільшується, причому дуже сильно. Якщо напівпровідниковий резистор із германію, опір якого при кімнатній температурі дорівнює 1 Ом, опустити в рідкий азот, то його опір зросте до 26 кОм, тобто в 26 000 разів. Термометри опору на основі напівпровідникових матеріалів мають дуже велику чутливість.

Термічний коефіцієнт опору деяких матеріалів

матеріал	α, K^{-1}	матеріал	α, K^{-1}	матеріал	α, K^{-1}
Нікель	0,0065	Залізо	0,006	Вольфрам	0,005
Мідь	0,0043	Срібло	0,0041	Алюміній	0,0042
Золото	0,004	Платина	0,0039	Ртуть	0,001
Ніхром	0,0001	Манганін	0,00001	Константан	0,000005

Завдання для самостійного опрацювання

Задача №1. Розрахувати істинну температуру T розжареної вольфрамової стрічки, якщо радіаційний пірометр показує температуру $T_{рад}$. Прийняти, що поглинальна здатність для вольфраму не залежить від частоти випромінювання і дорівнює a_T .

Варіант	$T_{рад}, \text{кК}$	a_T
1	1,5	0,35
2	1,3	0,45
3	5,5	0,55
4	3,5	0,65
5	4,1	0,75
6	2,3	0,85
7	1,0	0,95
8	7,6	1,06
9	6,6	0,65
10	5,6	0,7

Задача 2. Визначте силу струму, що протікає по дроті діаметром d , температура якої у вакуумі підтримується постійною і рівною t . Поверхню дроту вважати сірою з поглинальною здатністю a_T . Питомий опір дроту при даній температурі ρ . Температура оточуючого дрот середовища t_0 .

Варіант	$t, ^\circ\text{C}$	$t_0, ^\circ\text{C}$	$d, \text{мм}$	a_T	$\rho, \text{Ом}\cdot\text{см}$
1	2000	17	0.8	0,35	$0,92 \cdot 10^{-4}$
2	1000	10	0.7	0,45	$0,92 \cdot 10^{-4}$
3	1500	5	0.6	0,55	$0,92 \cdot 10^{-4}$
4	1500	0	0.8	0,65	$0,92 \cdot 10^{-4}$
5	2350	-5	0.7	0,75	$0,92 \cdot 10^{-4}$
6	1200	100	0.6	0,85	$0,92 \cdot 10^{-4}$
7	1000	1000	1.0	0,95	$0,92 \cdot 10^{-4}$
8	2000	16	1.5	1,06	$0,92 \cdot 10^{-4}$
9	2000	17	1.0	0,65	$0,92 \cdot 10^{-4}$
10	2000	18	1.5	0,7	$0,92 \cdot 10^{-4}$

Задача 3. Опір котушки, намотаної з деякого матеріалу, при температурі t_0 дорівнює R_0 . Коли її опустили в рідкий азот, який знаходився у відкритому термосі, опір провідника зменшився до R_1 . Чому дорівнює температура азоту t ?

Варіант	$t_0, ^\circ C$	$R_0, Ом$	$R_1, Ом$	Матеріал
1	22	10	0.8	Нікель
2	22	11	0.7	Мідь
3	23	12	0.6	Золото
4	21	13	0.8	Ніхром
5	20	14	0.7	Залізо
6	20	15	0.6	Срібло
7	20	16	1.0	Платина
8	19	17	1.5	Манганін
9	18	18	1.0	Вольфрам
10	22	19	1.5	Константан